

erat sanctificata per gratiam unionis, ratione cuius altera gratia illi debita erat.

18. *Præcipua differentia dupliciter primæ illius justificationis.* — Præcipuum vero discrimen inter illos duos modos justificationis, est quod per priorem non expellitur malum culpæ, sed tantum additur bonum justitiæ, per posteriorem vero utrumque donatur, et ideo specialiter justificatio a peccato appellari solet. Hæc vero differentia non ex eo provenit, quod prior justificatio de se minus sufficiens sit ad illum effectum præstandum, sed quia subjectum non indiget illo, ut in calefactione ex subiecto frigido, vel tantum non calido facile considerare licet. Quocirca, licet in præsenti de justificatione impii præcipue disputemus, quia vero, quantum ad positivum effectum formalem, quem nunc consideramus, non est substantialis differentia inter illos duos justificationis modos, ideo doctrina utriusque communis erit. Solum notari potest hanc primam justificationem priori modo factam, in primo homine quemdam perfectionis modum habuisse, ad quem nunc non pertingit justificatio impii. Nam primo homini data fuit justitia originalis cum integra naturæ rectitudine, qua et mens Deo, et caro spiritui perfecte subiecitur, ut in quarto prolegomeno visum est; nunc autem, cum homo peccator justificatur, non restituitur ad illum perfectionis statum, ex ea parte qua caro plene spiritui subdebat. Nihilominus tamen est substantialiter, et essentialiter, ac simpliciter justificatio, quia quoad internam renovationem, et sanctificationem animæ, non est minus perfecta, et in hoc consistit justificationis essentia, ut postea videbimus. Unde etiam in ipsa prima justificatione impii, quædam est perfectior quam alia quoad aliquos secundarios effectus; ut in baptismo est perfectior quam in poenitentia, per se loquendo; et in uno homine potest esse intensive perfectior quam in alio, ut postea videbimus; hoc autem non obstat quominus quælibet illarum sit simpliciter justificatio, et essentialiter perfecta.

19. *Æquivocatio in prima justificatione cavenda.* — Tandem circa secundam justificationem cavenda imprimis est vocis æquivocatio, nam aliquando dicitur a Patribus secunda justificatio, illa quæ fit per poenitentiam post amissam baptismalem gratiam. Sed revera est per se et substantialiter prima, quia non est augmentatio, sed productio justitiæ, quæ illam in subiecto non supponit, so-

lumque dicitur secunda, quia in eodem subiecto altera præcessit, quod accidentarium est ad talem modum justificationis. Hic ergo dicitur secunda justificatio, quæ non est mutatio ex non grato in gratum, sed ex grato in magis gratum, et ita per se supponit priorem justificationem, per quam subjectum factum sit gratum. Nec vero hæc justificatio secunda numeratur, quia una tantum post primam esse possit, quia secundum numerum potest sine termino multiplicari usque ad mortem, ut dixit Sapiens. Sed secunda appellatur formaliter, ex eo quod per se supponit gratiam; quod vero aliquando supponat justitiam jam auctam per alteram secundam justificationem, accidentarium est. Hæc autem secunda justificatio pertinet ad justitiæ augmentum, de quo in libro 9 dicere intendimus.

20. *Tertia justificatio non est opus hoc loco.* — Addit vero Augustinus, lib. 2 contra Julianum, cap. 8, tertium justificationis modum, cum (inquit) *exaudimur orantes: Dimitte nobis debita nostra*, id est, cum nobis venialia peccata remittuntur; *hæc enim remissio*, ut ait, *semper est nobis necessaria in hac vita, etiam in secunda justificatione multum profecerimus.* Verumtamen in illa remissione duo spectari possunt: unum est exclusio mali, et sic illa non pertinet ad effectum positivum justitiæ, de quo nunc tractamus; aliud esse potest nonnulla positiva perfectio, quæ inde priori justitiæ accrescit, et haec, quando intercesserit, ad secundam justificationem declaratam pertinet; et ita non est hoc tertium membrum nobis necessarium. An vero cum remissione venialis peccati conjuncta semper sit aliqua positiva justificatio, in sequentibus attingetur, licet in primo et quarto tomo tertiae partis de illa re a nobis disputatum sit.

21. *Plena justificatio non est in via, sed in patria.* — Addit præterea Augustinus alium perfectæ justificationis modum, vel etiam augmentum, in quo justitia ita perficitur, ut homo, per illam, rectitudinem inamissibilem, imo et indefectibilem tam levi quam gravi lapsu consequatur, eamque appellat novam regenerationem, imo et adoptionem, et redemptionem, lib. 3 contra duas Epistol. Pelagian., cap. 2, 3, 7 et sequentibus, et ideo justificationem hujus vitæ solet vocare minorum, alteram vero plenam et perfectam, tract. 4 in Joan., et libr. de Spirit. et litter., cap. ultim., et libro de Perfect. justit., ratioc. 8. Verumtamen hæc plena justificatio ad statum

et perfectionem gloriæ pertinet, non ad justificationem viæ, de qua nunc tractamus. Illa vero perfectio non est de essentia justificationis, ut sic dicam, et ideo sine illa esse potest non solum justificatio vera, et simpliciter sic dicta, sed etiam perfecta, tum essentialiter, tum etiam accidentaliter, juxta capacitem viæ, ut Augustinus eisdem locis tradidit, et lib. 2 de Peccator. merit., cap. 13 et 15, et de Natur et grat., cap. 12, et ex discursu materiæ luculentius constabit. Omissa vero nunc secunda justificatione, de qua in lib. 9 daturi sumus, de prima justificatione in præsenti tractamus, non quidem prout in Angelis vel primo homine facta est, sed prout ordinarie fit in hominibus, qui ex Adamo impii et peccatores generantur, quæ præterea sollet justificatio impii appellari.

22. *Resolutio questionis.* — De hac ergo justificatione concludimus non consistere tantum in remissione peccati, sed in aliquo etiam dono positivo divinæ gratiæ. Non negamus quidem justificationem includere remissionem peccatorum, quod solent hæretici catholicis imponere, sed falso, ut postea videbimus; sed asserimus justificationem hanc non in sola peccatorum remissione consistere, ac proinde aliquem positivum gratiæ effectum includere. Assertio est certa de fide definita in concilio Tridentino, sess. 6, canon. 41, ubi anathema dicit in eos *qui dixerint hominem justificari sola peccatorum remissione*, et capit. 7 dixerat: *Hanc dispositionem seu præparationem justificatio ipsa consequitur, quæ non est sola peccatorum remissio.* Et eamdem veritatem in sequenti capite confirmabimus, ostendendo ex Scriptura et Patribus, qualis sit hic effectus positivus justificationis impii. Probari etiam potest ex dictis in capitibus præcedentibus, quia homo non justificatur, nisi fiat Deo gratus; sed hic est effectus positivus gratiæ, ut ostensum est; ergo. Solent autem, ut moderni referunt, respondere hæretici nos confundere sanctificationem, seu renovationem hominis cum justificatione, et ideo ab una ad aliam non bene argumentari; nam sanctificatione, ut aiunt, est quid diversum a justificatione, et posterior illa; prius enim Deus hominem justificat, et postea illum renovat, vel sibi gratum reddit. Ducuntur tamen ex falsa apprehensione, seu abusu verbi justificandi, quod solam liberationem a peccato, vel poenitentiam significet, cuius oppositum a nobis ostensum est. Unde ex dictis de verbi justificandi significatione, satis probari po-

test catholica veritas. Nam Deus non justificat hominem, tantum absolvendo illum a peccato, et ita declarando illum justum, sed faciendo justum per gratiam suam, ut ex Paulo est probatum; at facere justum quid positivum est, ut ex terminis videtur evidens; ergo justificatio est, vel includit positivum gratiæ effectum, per quem homo fit justus.

23. *Confirratio.* — Unde confirmatur, nam, licet daremus justificandi verbum semper sumi in illa significatione forensi, nihilominus Deo attributum non posset non includere prædictum effectum, vel illum supponere. Probatur, quia judicium Dei non potest esse mendax neque iniquum; ergo, si eum qui erat impius justificat, judicando justum, necesse est ut non solum dicat, sed etiam dicens faciat ex impio justum, ut ex Augustino retulimus: nam alias iniquum et falsum judicium proferret, quod cogitari non potest. Et ideo Paulus, 1 Corinth. 4, cum dixisset: *Nihil mihi conscient sum, sed non in hoc justificatus sum*, id est, justus probatus, ut hæretici exponendum contendunt, statim adjungit: *Qui autem judicat me, Dominus est*, quasi dicat: Si autem Deus me suo judicio justificaret, vere essem justus, quia judicium Dei falsum esse non potest, et ideo quem justificat, vel justum supponit, vel facit. Ideoque 1 Joan. 3 dicitur: *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur, et simus.* Quia ut sit vera filiation, non satis est nomen, nisi res subsistat. Nam, ut ibi ait Augustinus, tract. 44: *Qui vocantur et non sunt, quid illis prodest nomen, ubi res non est?*

24. *Respsitetur hæretica evasio.* — At forte hæretici respondebunt Deum justificare impium vere et sine fictione, quia potens est condonare delictum, et ita non justificat ut homo, declarando non esse factum, vel non esse probatum delictum, sed justificat Deus delictum commissum remittendo, et ita hominem justum esse declarando. Sed hæc responsio repugnat imprimis alteri errori eorumdem hæreticorum, dicentium peccata non vere tolli per justificationem, sed tegi vel non imputari; nam si hoc ita est, non potest Deus vere justificare impium, etiam declarando illum justum vel non peccatorem, quia non imputari peccatum, non est non habere peccatum, imo supponit peccatum in eo cui non imputatur. Deinde etiam illa responsio non sibi constat quoad verbi justificandi significationem. Nam si verbum illud solum habet forensem significationem, quæ est

reum absolvere judicialiter, nullo modo significat facere id quod necessarium est, ut judicium seu declaratio vera sit, quia non significat (ut sic dicam) actum condonandi, aut remittendi, sed tantum judicandi. Quapropter si semel admittitur Deum justificare non solum declarando, sed etiam faciendo remissionem culpæ, jam receditur ab illa stricta et forensi significatione verbi, et sicut hæretici dicunt per illud verbum significari absolutiōnem a culpa, remittendo illam, ita dici posset significari declarationem positivæ justitiae, conferendo illam.

25. *Probatur ultimo.* — *Probatur primo antecedens.* — Unde argumentor tandem, quia Deus, justificando peccatorem, non tantum declarat vel facit illum non malum, ut sic dicam, sed etiam bonum; ergo quocumque modo verbum justificandi exponatur, necesse est ut dicat non tantum carentiam mali, sed etiam positivum effectum bonitatis; ergo gratia justificationis, id est, quæ per justificationem fit vel declaratur, non tantum consistit in absolutione a malo, sed necesse est ut aliquo modo conferat positivum donum. Primum antecedens, ex quo cætera plane consequuntur, ex Paulo evidenter convincitur; nam de justificatione loquens illa duo frequenter conjungit, vel eisdem verbis, vel æquivalentibus, interdum propriis, interdum metaphoricis, satis tamen apertis, 1 Corinth. 6: *Hæc quidam fūstis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis.* Certe, licet verbum ablūndi de remissione peccati exponatur, de verbo sanctificandi negari non potest, quin significet facere sanctum, ac proinde bonum; quomodo enim erit sanctus, nisi sit bonus? Utrumque ergo sub justificatione concludit, cum addit: *Sed justificati estis.* Et eodem modo ad Ephes. 5, dicit Christum seipsum pro Ecclesia tradidisse, *ut illam sanctificaret, mundans laraco aquæ in verbo ritæ, ut exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta et immaculata;* ergo dum Christus per lavacrum justificat Ecclesiam, non solum illam mundat a maculis peccatorum, sed illi etiam sanctitatem et bonitatem impertit: utrumque ergo fit per veram justificationem.

26. *Apostoli locis aliis munitur.* — Et hoc ipsum his verbis expressit ad Rom. 6: *Quicunque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus; conseptuli enim sumus cum illo per baptismum in mortem,* ut

quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitæ ambulamus; unde postea colligit: *Ita et vos existimate mortuos esse peccato, viventes autem Deo,* quia, scilicet, per baptismum morimur peccato, quia remittitur, et boni efficimur, quia vivimus Deo. Unde etiam ad Rom. 4, in nostra justificatione illa duo expresse distinguit, dum de Christo ait: *Traditus est propter delicta nostra, et resurrexit propter justificationem nostram;* ubi duo ait fieri in nobis propter Christum, unum est remissio peccatorum, quam specialiter attribuit morti Christi, aliud restitutio ad spiritualem vitam, quæ per Christi resurrectionem singulari modo repræsentata est, et hoc posterius expressius significat nomine justificationis quam prius, unde in c. 5 subiungit: *Justificati ergo ex fide pacem habeamus ad Deum, usque ad illud, in spe gloriae filiorum Dei,* in quo aperte significat eum qui justificatur, per ipsam justificationem fieri filium Dei, ac proinde bonum et sanctum. Et similiter postea dicit: *Per unius obeditiōnem, justi constituentur multi;* nemo autem constituitur justus, nisi fiat bonus, cum justitia integrum rectitudinem dicat, ut exposuimus. Atque hæc nunc sufficiunt ut plane constet justificationis effectum non in sola carentia mali, sed etiam in positiva collatione alicujus boni consistere. Et hoc etiam frequentissime docent Patres allegandi capite sequenti, et præsertim videri potest Augustinus, epist. 103 et 106, et libro tertio contra duas epistolæ Pelag., cap. 4, 7 et sequentibus. Quale autem illud donum sit, in sequentibus capitibus declarandum est, et inde hæc veritas amplius confirmabitur. Ad fundamentum autem hæreticorum supra insinuatum satis responsum est, alia vero in sequenti capite dissolventur.

CAPUT VII.

UTRUM ALIQUA GRATIA HOMINI INHÆRENS POSITIVUM JUSTIFICATIONIS EFFECTUM EX SUA INTRINSECA NATURA FORMALITER EI CONFERAT?

1. *Ratio hujus quæstionis redditur.* — Suppositis quæ in superiori capite, et in primo ac secundo diximus, superflua videri potest hæc quæstio; tamen, ut hæretici omnibus modis resistamus, et singula ex propriis principiis formaliter ostendamus, necessaria visa est. Conveniunt ergo hæretici hujus temporis in neganda intrinseca, nobisque inhærente formalí causa justificationis; sed hanc causam

dicunt esse aliquam justitiam extrinsecam nobis imputatam. In explicanda vero sua sententia mire inter se dissentunt, ita ut quatuordecim a quibusdam, aut viginti opiniones illorum de hac causa formali justificationis referantur. Duo vero capita sunt præcipua, nam quidam dixerunt justitiam extrinsecam, qua justificamur, esse increatam justitiam Dei, alii esse justitiam Christi; et in explicanda ratione, sub qua illa justitia Christi est justitia nostra, multiplicantur sectæ hæreticorum; sed illa varietas illorum errorem et inconstantiam ostendit, eam vero referre modestum esset et inutile, quia eisdem fere testimoniis utuntur omnes, et eodem fere modo impugnandi sunt.

2. *Solitaria fides, et manus justificationis hæreticorum tangitur.* — Quia vero illa justitia Dei vel Christi non omnes facit justos, ideo coguntur hæretici aliquid postulare ex parte hominis justificati, ut illi imputetur illa extrinseca justitia, et convenient omnes illud esse solam fidem, non quamcumque, neque fidem dogmatum, nec universalem, sed fidem quamdam particularem qua homo, ut sit justus, credere debet firmiter et sine formidine, sibi esse imputatam justitiam Dei aut Christi. Et hanc fidem aliqui interdum vocarunt causam formalem; sed alii, magis consequenter in suo errore loquentes, ne formalem causam inhærentem justificationis admittere videantur, fidem vocant approximationem, et quasi manum qua apprehendimus justitiam. Sed de peculiari errore hujus solitariæ fidei dicam libro sequenti, nunc de errore circa formalem causam dicendum est. Ad hunc ergo errorem ex parte videntur accessisse quidam catholici, qui, licet inhærentem justitiam admittant, nihilominus dicunt illam per se non sufficere nos facere simpliciter justos, nisi cum justitia Christi conjugatur, quæ nobis extrinsecus imputetur. Quam sententiam saltem in modo loquendi sequitur Albertus Pighi, controvers. 2, et Antididagma Colonense. Unde hi auctores videntur ponere formalem causam justificationis extrinsecam, saltem partialiter; magis vero id sentiunt de justificatione quoad effectum expellendi peccatum, quam quoad positivum effectum renovandi hominem, et ideo de illo punto posse dicemus.

3. *Fundamenta hæretici erroris.* — Fundamenta hujus erroris tria sunt præcipua. Primum, quia in Scriptura dicitur Christus nostra justitia, sanctificatio, et redemptio, 1 ad Corint. 1; et ad Rom. 5 dicitur: *Per obeditiōnem unius, justi constituentur multi,* quod ipsi tanquam per causam formalem intelligunt, quia Christi obediētia ita nobis imputata est, ac si esset nostra, et ita nos justificat. Et sic etiam intelligunt illud Ephes. 4: *Induite novum hominem* (id est, Christum), *qui secundum Deum creatus est, in justitia et sanctitate veritatis.* Secundum fundamentum est, quia hæc justitia, quæ hominem constitutus justum coram Deo, debet esse pura et immaculata; talis autem est justitia Dei et Christi, non autem justitia nostra, quæ Isaiae 64 dicitur esse, *sicut pannus menstruatae*, propter quod dicebat David, Psal. 142: *Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens*, et Job 4, 9 et 25: *Non justificabitur homo compositus Deo;* ergo justitia quæ constitutus hominem justum coram Deo, non potest esse justitia hominis, quæ in ipso sit, sed justitia Dei, vel saltem Christi, quæ illi imputetur mediante fide, juxta illud ad Roman. 4: *Credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad justitiam;* hanc enim volunt esse vim illius verbi, *reputatum est*, quia Deus acceptavit et imputavit Abrahæ Christi justitiam mediante fide. Tertio, quia injuriam facimus Christo, et ejus redemptioni, si aliam justitiam nobis tribuamus, præter ipsius Christi justitiam; ideo enim Paulus, ad Rom. 10, reprehendit eos qui, *suam justitiam volentes statuere, justitiae Dei non sunt subjecti;* et ideo dicit ad Philip. 3: *Ut inveniar in illo non habens meam justitiam, quæ ex lege est, sed illam quæ ex fide est Christi Jesu.*

4. *Catholica veritas.* — Nihilominus veritas Catholica est, hominem constitui vere justum coram Deo per gratiam illi infusam eique inhærentem. Hanc veritatem contra hæreticos probant late moderni scriptores, præsertim Bellarmenus, lib. 2 de Justificat., per omnia fere capita; et Ruard., art. 8, contra Lutherum; Stapleton., libr. 5 de Justificat., cum prolegomenis; Ossius, in Confess. cathol., cap. 70 et sequenti; Sotus, libr. 2 de Natur. et Grat., c. 17; Vega, lib. 7 in Trid., c. 11, et alii. Nos vero, ad illam ex Scriptura probandam, imprimis uti possumus omnibus locis quibus superiori libro probavimus infundi nobis inhærentem gratiam; ut est illud Roman. 5: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, et similia.* Item probari potest illis testimoniis quibus in præcedentibus capitibus probatum est, nobis dari participationem divinæ naturæ, 2 Petr. 1; per quam accipimus spiritum adoptionis, Roman. 8; et ut filii denominare